

питания. Подчеркивается их роль в профилактике неинфекционных заболеваний.

Ключевые слова: неинфекционные заболевания, пищевые продукты, питание

La Conferințele Internaționale pe probleme de nutriție de la Roma [1, 2] din 1992 și 2014 s-a subliniat că accesul fiecărei persoane la alimente sănătoase reprezintă unul din drepturile fundamentale ale omului. O alimentație inofensivă și valoroasă din punct de vedere nutritiv și biologic este o premisă a sănătății omului, în general, și în profilaxia bolilor netransmisibile, în special. Totodată, în pofida eforturilor depuse, problema în cauză rămâne actuală de-a lungul anilor. Situația respectivă a impus necesitatea elaborării anumitor planuri, strategii îndreptate spre ameliorarea situației. În acest context, prezintă interes Planurile de Acțiuni ale OMS privind politica în domeniul alimentelor și nutriției pentru Regiunea Europeană [3, 4, 5].

Primul Plan de Acțiuni (PA – I) a cuprins perioada 2000–2005. O serie de stări morbide devenite actuale atunci și, cu regret, rămase actuale și astăzi le prezentau bolile netransmisibile, cauzate direct de valoarea nutritivă și biologică a rației alimentare zilnice. În primul rând, este vorba despre existența în perioada menționată a unui nivel relativ scăzut de alăptare la sân a nou-născuților și a consecințelor legate de această situație. Tulburările cauzate de deficitul de iod, una din cauzele principale ale retardului mintal, aveau loc la circa 16% din populația Europei.

Și în Republica Moldova, studiul efectuat în anii 1996–2000 a scos la iveală faptul că gușa endemică palpabilă se înregistra la 37% de copii cu vârste între 8 și 10 ani [6]. Anemiile feriprive au fost și rămân o problemă actuală pe parcursul multor ani. O problemă de sănătate publică, devenită actuală către anul 2000, era obezitatea, cu o tendință clară de creștere și în rândurile copiilor.

PA–I a inclus trei strategii de bază, și anume: *nutriția, siguranța alimentelor și securitatea alimentară*. Aceste strategii au fost bazate pe principiile politicilor OMS: *Sănătate – XXI și Programe pentru secolul XXI*. Chiar de la bun început a fost lansată ideea care prevedea că pentru ameliorarea în continuare a sănătății publice prin intermediul alimentelor, în general, trebuie de bazat concomitent pe toate cele trei strategii menționate. O alimentație optimă este necesară pe parcursul întregii vieți, dar în special în perioada de creștere a organismului uman, de aceea cea mai vulnerabilă categorie de populație o alcătuiesc copii. Cercetările efectuate pe parcursul anilor au dovedit că alimentația exclusivă la sân a nou-născuților, pe parcursul primelor 6 luni de viață, poate micșora povara diverselor maladii.

PREVENIREA MALADIILOR NETRANSMISIBILE ÎN PLANURILE DE ACȚIUNI ALE OMS PENTRU EUROPA ÎN DOMENIUL ALIMENTELOR ȘI NUTRIȚIEI

Alexei CHIRLICI,

Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie Nicolae Testemițanu

Summary

Prevention of non-communicable diseases in Action Plans of WHO for Europe in the domain of Food and Nutrition

There are described the main parts of Action Plans of WHO for Europe concerning the Food and Nutrition. It is highlighted their role in prophylaxis of non – communicable diseases.

Keywords: *non-communicable diseases, food, nutrition*

Резюме

Профилактика неинфекционных заболеваний в Планах Действий ВОЗ для Европы в области пищевых продуктов и питания

Представлены основные положения Планов действий ВОЗ для Европы в области пищевых продуктов и

Siguranța alimentelor, de asemenea, este în centrul atenției organismelor internaționale de mai mulți ani. În această ordine de idei, un rol deosebit i-a revenit Adunării Generale a OMS, care la data de 20 mai 2000 a luat o decizie specială în privința siguranței alimentelor. De exemplu, s-a propus ca în fiecare stat european programul privind siguranța alimentelor, una din principalele funcții ale sănătății publice conform Adunării menționate, să fie integrat cu programul privind nutriția și cel de monitorizare [7]. Adunarea Generală a recomandat, de asemenea, elaborarea și efectuarea sistematică și stabilă în fiecare stat-membru a măsurilor de prevenție îndreptate spre micșorarea considerabilă a maladiilor netransmisibile, cauzate de alimente.

Cea de a treia strategie, adică securitatea alimentară, este la prima vedere doar de natură economică. Însă dată fiind importanța alimentelor în menținerea sănătății omului, OMS sistematic a ridicat problema asigurării stabile a populației din diverse țări ale lumii cu produse alimentare inofensive și valoroase. Din aceste considerente, în PA-I se sublinia necesitatea găsirii unui consens, care ar sta la baza colaborării dintre diferite sectoare ale economiei naționale în fiecare stat.

Specialiștii OMS au constatat că, în pofida unor succese în rezultatul punerii în aplicare a PA-I, problema rămânea și în continuare actuală, deoarece în alimentația diverselor grupe de populație erau atestate anumite dezechilibre. Astfel, obezitatea în Europa atinsese deja nivelul unei epidemii, ponderea ei ajungând la 7-8% din totalul morbidității. În Republica Moldova, obezitatea în rândurile populației a fost în anul 2005, în medie, de 15,4%, ponderea persoanelor supraponderale fiind de 34,6% [8]. Totodată, în grupele de populație social vulnerabile era atestată o penurie de alimente și, respectiv, subnutriție, aceasta afectând 4,6% din populația europeană către anul 2002. O problemă majoră era și carența unor micronutrienți în primul rând ai fierului, iodului, vitaminei A și acidului folic. În legătură cu situația creată către anul 2007, OMS a elaborat și a aprobat pentru anii 2007-2012 [4] cel de al Doilea Plan de Acțiuni (PA-II)). Au fost trasate următoarele șase direcții de acțiuni:

- 1) susținerea unui început sănătos al vieții;
- 2) asigurarea aprovizionării stabile cu alimente inofensive și sănătoase în cantități suficiente pentru toți;
- 3) oferirea unei informații complete pentru populație având ca scop și instruirea acesteia, adică de știut ce mâncăm și cum se poate de micșorat riscul;
- 4) efectuarea unui complex de măsuri îndreptate spre evidențierea și prevenirea acțiunii malefice a factorilor de risc, reducerea influenței acestora;

5) orientarea atenției sectorului de sănătate publică către nutriție și inofensivitatea produselor alimentare;

6) monitoringul, evaluarea și efectuarea cercetărilor științifice în domeniul respectiv.

Pentru îndeplinirea primei direcții, se preconiza ca acțiunile principale să fie îndreptate spre asigurarea unei alimentații corecte a femeilor gravide, oferirea unor alimente inofensive, alimentația exclusivă la sân a copiilor de vârstă fragedă în primele 6 luni de viață, ameliorarea calității alimentației complementare pentru copiii respectivi și asigurarea unei alimentații echilibrate și inofensive în obiectivele pentru preșcolari și în școli. În scopul îndeplinirii celei de a doua direcții, acțiunile trebuiau îndreptate înspre sporirea responsabilității agenților economici din comerț și industria alimentară în vederea asigurării populației cu alimente inofensive, iar, în măsura necesităților, aplicarea unor sancțiuni economice pentru a garanta atât disponibilitatea, cât și prețurile accesibile la produsele alimentare sănătoase. Cea de a treia direcție era, de fapt, promovarea sănătății printr-o alimentație optimă.

Pentru îndeplinirea celei de a patra direcții, se recomanda de a lua măsuri concrete în privința altor factori de risc, ca, de exemplu, lipsa activităților fizice, consumul excesiv de băuturi alcoolice etc. Aceste măsuri pot micșora, deseori considerabil, povara maladiilor netransmisibile. Consultațiile profesionale și consecvente privind alimentația, duse, în special, în cadrul asistenței medicale primare, prezentau esența celei de a cincea direcții. În sfârșit, acțiunile din cadrul celei de a șasea direcții erau cele de monitorizare a inofensivității alimentelor.

În PA-II au fost puse și obiective concrete, îndreptate spre reducerea ponderii maladiilor netransmisibile, cum ar fi: lipidele saturate să nu depășească 10% din energia totală a rației alimentare zilnice; lipidele *trans* – mai puțin de 1%; zaharurile – mai puțin de 10%; în rația alimentară de inclus zilnic mai mult de 400 g de fructe și legume etc.

În contextul Strategiei *Sănătate – 2020*, la 4-5 iulie 2013 a avut loc la Viena, Austria, Conferința Ministerială Europeană a OMS pentru Nutriție și Maladii Netransmisibile. În documentul final al acesteia, numit *Declarația de la Viena* [9], este exprimată în primul rând necesitatea unor acțiuni urgente și eficiente îndreptate spre prevenirea supraponderalității, obezitității și subnutriției în rândurile populației, fiind subliniată în mod special îngrijorarea în legătură cu creșterea obezitității în rândurile copiilor și efectele ei negative asupra sănătății. În cadrul Conferinței de la Viena au fost stabilite principalele direcții de acțiuni.

Prima în lista acțiunilor trasate a fost mandatarea Comitetului Regional al OMS pentru elaborarea unui nou Plan de Acțiuni privind Alimentația și Nutriția. Planul nou elaborat (PA-III) poate fi considerat cel de al treilea plan în domeniul menționat. Acest plan [5] pentru anii 2015–2020 a fost discutat și aprobat la Conferința 64 a Comitetului Regional European al OMS, care a avut loc în perioada 15-18 septembrie 2014 la Copenhaga, Danemarca. Conform PA-III, se preconizează reducerea semnificativă a poverii bolilor netransmisibile cauzate de nutriție, inclusiv a obezității, precum și a altor forme de malnutriție. În PA-III se face apel la acțiuni statale, cu includerea intereselor privind sănătatea populației în toate măsurile strategice preconizate.

Planul respectiv poate fi considerat comprehensiv, deoarece include diverse posibilități ale statului, care pot fi utilizate pentru a ameliora situația în problema analizată și de a rezolva maximal problema bolilor netransmisibile cauzate de nutriție. Misiunea Planului este ca, prin utilizarea strategiilor intersectoriale în contextul politicii *Sănătate – 2020*, de a asigura accesul universal către o alimentație sănătoasă, echilibrată și accesibilă după preț pentru toți cetățenii Europei. Planul este bazat pe următoarele principii:

1) Reducerea inegalităților în accesul la alimente sănătoase, după cum se menționează în strategia *Sănătate – 2020*;

2) Respectarea drepturilor omului, inclusiv a dreptului la hrană;

3) Lărgirea drepturilor persoanelor și a comunităților în condițiile care contribuie la fortificarea sănătății;

4) Folosirea unei abordări care ar cuprinde toate etapele vieții;

5) Utilizarea strategiilor bazate pe dovezi.

Scopul strategic principal al planului este evitarea deceselor premature și reducerea semnificativă a poverii bolilor netransmisibile prevenibile, cauzate de alimentație, care mai au încă răspândire în Europa. Pentru atingerea scopului propus, sunt prevăzute următoarele obiective:

1) Crearea unui mediu care ar favoriza consumul produselor alimentare sănătoase;

2) Contribuirea la o rație alimentară sănătoasă la toate etapele vieții, în special, pentru grupele social vulnerabile;

3) Consolidarea sistemelor de sănătate, care ar contribui la formarea unei rații alimentare sănătoase;

4) Consolidarea monitorizării și evaluării, dar și a cercetărilor științifice în domeniu;

5) Consolidarea conducerii strategice, a alianțelor și rețelelor în vederea punerii în aplicare a

principiului de evidență a intereselor pentru sănătate în toate direcțiile de activitate ale statului.

În vederea realizării scopului și obiectivelor generale trasate în PA-III, sunt prevăzute și anumite obiective concrete. Așa, în plan este prevăzută stoparea, la sfârșitul perioadei menționate, a creșterii incidenței cazurilor de diabet, dar și de obezitate, în special în rândurile copiilor până la 5 ani; micșorarea consumului sării alimentare în medie cu 30%; sporirea alimentației exclusive la sân a nou-născuților în primele 6 luni cu cel puțin 50%; micșorarea ponderii copiilor de până la 5 ani cu retard statural cu 40%, iar a anemiilor în rândurile femeilor de vârstă fertilă – cu 50%.

În Republica Moldova, prin Hotărârea Guvernului nr. 730 din 08.09.2014 a fost aprobat Programul Național în domeniul alimentației și nutriției pentru anii 2014–2020, având ca scop reducerea poverii morbidității și a dezabilității prevenibile, dar și a mortalității premature evitabile din cauza bolilor netransmisibile, cauzate de alimentația incorectă. În Programul respectiv [10], o serie de obiective specifice sunt în conformitate cu PA-III, de exemplu, scăderea consumului de sare cu 30%, zero creștere a prevalenței obezității la copii și adulți etc.

Pentru îndeplinirea primului obiectiv trasat în PA-III, o atenție deosebită se acordă, în special, alimentelor și alimentației copiilor. Astfel, se recomandă crearea unor mecanisme severe de control a publicității și desfacerii alimentelor destinate copiilor, dar cu o valoare energetică înaltă, cu conținut înalt de acizi grași saturați, grăsimi *trans*, zahăr și sare. Totodată, guvernele nu trebuie să uite de stimularea agenților economici care produc și comercializează alimente sănătoase pentru copii. Se recomandă de folosit toate posibilitățile mass-mediei. În rezultat, excluderea obiceiurilor alimentare nesănătoase din perioada copilăriei, cauzate de consumul a astfel de alimente, ar permite în perioada maturității diminuarea substanțială a incidenței diverselor maladii netransmisibile.

În direcțiile de activitate pentru atingerea celui de al doilea obiectiv, o atenție deosebită se acordă problemei alimentației vârstelor marginale. În primul rând, este pusă problema alimentației la sân a nou-născuților. Totodată, se atenționează asupra importanței rației alimentare a femeilor gravide, mamelor care alăptează copiii pentru prevenirea bolilor netransmisibile la viitoarea generație. Se recomandă guvernelor statelor europene să pună în aplicare Codul Internațional de Marketing al Substituenților de Lapte Matern și Inițiativa *Spital – prieten al copilului*. Sunt expuse și diverse recomandări privind alimentația persoanelor de vârstă înaintată, în baza căreia este posibil de asigurat o îmbătrânire sănătoasă.

În contextul celui de al treilea obiectiv se subliniază consolidarea sistemelor de sănătate îndreptate spre formarea unei rații alimentare sănătoase. Pentru aceasta, PA-III recomandă pregătirea mai profundă în domeniul nutriției a lucrătorilor medicali, în special a celor din sistemul asistenței medicale primare, precum și coordonarea strategiilor în domeniul nutriției cu programele de asistență medicală. Asistența medicală standardizată trebuie să prevadă și informarea pacientului în probleme de alimentație și nutriție.

În conformitate cu următorul obiectiv, se preconizează consolidarea monitorizării și evaluării situației, dar și a cercetărilor științifice în domeniu. În conformitate cu ultimul obiectiv, guvernele țărilor europene ar trebui în mod consecvent și coerent să pună în aplicare recomandările, inclusiv cele din domeniul alimentației și nutriției, elucidate în politica *Sănătate – 2020*. Aceasta ar permite ameliorarea și consolidarea monitorizării strategice în problema menționată.

Obiectivele enumerate vor contribui la îmbunătățirea managementului strategic al întregului sistem de asigurare a populației cu alimente, sporirea calității rației alimentare și a stării de nutriție a populației, care până la urmă va permite micșorarea maladiilor netransmisibile cauzate de nutriție, fortificarea sănătății și bunăstării populației.

Bibliografie

1. International Conference on Nutrition. *Final Report of the Conference*. Rome, December 1992, FAO and WHO, 1992, 67 p.
2. Second International Conference on Nutrition, Rome, 19- 21 November, 2014. *Declaration on Nutrition*. 6 p.
3. *The First Action Plan for Food and Nutrition Policy*. WHO European Region, 2000–2005. WHO, Copenhagen, Denmark, 2001, 41 p.
4. *The Second WHO European Action Plan for Food and Nutrition Policy 2007-2011*. WHO, Copenhagen, Denmark, 2007, 52 p.
5. *European Food and Nutrition Action Plan 2015–2020*. WHO Regional Office for Europe, Copenhagen, Denmark, 15–18 September 2014, 24 p.
6. *Starea de nutriție în Republica Moldova*. Raport 1996–2000. UNICEF Moldova, Ministerul Sănătății al RM, Chișinău: Știința, 2002, 39 p.
7. *Resolution of the Fifty-third World Health Assembly WHA53.15 on food safety*. 20 May 2000, Geneva, 2 p.
8. *Republica Moldova. Studiu demografic și de sănătate, 2005*. Chișinău, 2007, 396 p.
9. *Vienna Declaration on Nutrition and Noncommunicable Diseases in the Context of Health 2020*. In: WHO European Ministerial Conference on Nutrition and Noncommunicable Diseases in the Context of Health 2020, 4-5 July 2013, Vienna, Austria, 40 p.
10. *Programul Național în domeniul Alimentației și Nutriției pentru anii 2014-2020*, aprobat prin Hotărârea Guvernului RM nr. 730 din 08.09.2014.